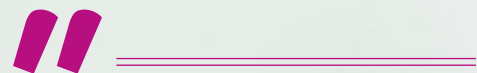

Kehityksellinen kielihäiriö

Tämä esite on tarkoitettu ensisijaisesti vanhemmille, joilla on herännyt huoli lapsen puheen ja kielen kehityksestä. Esite antaa perustietoa kehityksellisestä kielihäiriöstä ja sen tukikeinoista.

Puheen ja kielen kehitys alkaa varhain

Lapselle kertyy syntymästä alkaen vuorovaikutuskokemuksia vanhemman ja ympäristön kanssa. Mukavat yhdessäolon ja -tekemisen hetket vanhemman kanssa luovat hyvän perustan kommunikoinnille ja kielen kehitykselle. Kun lapsen eleisiin ja ääntelyyn vastataan, kehittyy lapsesta aktiivinen vuorovaikuttaja. Puheen ja kielen kehitys, kuten muukin lapsen kehitys, edellyttää aina monipuolista vuorovaikutusta ympäristön kanssa.

Kielen kehityksen viivästyminen

Joskus puheen kehitys voi viivästyä. Sanoja on vähemmän kuin ikätovereilla tai puhe voi olla epäselvää. Puheen ja kielen kehityksen viivästyminen koskee merkittävää osaa lapsista. Noin viidesosalla lapsista puhe ja kieli eivät kehity odotusten mukaan. Monet näistä lapsista saavat kielen kehityksessään ikätoverinsa kiinni. Kehityksen viivästyessä on silti tärkeää etsiä avuksi jokin tukikeino vuorovaikutukseen kuten tukiviittomat, kuvat, piirtäminen ja puhelaite. Näin varmistetaan, että lapsi pystyy monipuoliseen vuorovaikutukseen ympäristönsä kanssa.

Kehityksellinen kielihäiriö

Kehityksellisessä kielihäiriössä (aiemmin kielellinen erityisvaikeus ja dysfasia) lapsen puheen ja kielen kehityksen haasteet ovat pysyvämpiä. Lapsi ei kielen kehityksessään saa ikätoveriaan kiinni, vaikka muu kehitys eteneekin normaalisti. Ongelmat usein lievittyvät lapsen kasvaessa, mutta voivat vaikuttaa oppimiseen ja ihmissuhteisiin.

Ymmärtämisvaikeudet jäävät arjessa usein huomaamatta. Ne voivat ilmetä vasta testitilanteissa. Ymmärtämisvaikeudet voivat hämmentää lasta ja ilmetä esimerkiksi levottomuutena.

Kielihäiriön tunnistaminen ja diagnosointi

Vanhempi huomaa usein ensimmäisenä lapsen kielen kehityksen viiveen. Huoli lapsen kielen kehityksestä tulee ottaa vakavasti. Asia kannattaa ottaa puheeksi neuvolassa. Lapsi ohjataan puheterapeutille.

Lapsen kehityksen arvioinnissa on yleensä mukana monia asiantuntijoita. Työryhmään kuuluu usein puheterapeutti, lääkäri, psykologi, joskus myös fysio- tai toimintaterapeutti. Tutkimuksissa muut puheen ja kielen kehitystä hidastavat tekijät suljetaan pois. Diagnoosin tekee lääkäri.

Kielihäiriössä lapsen on vaikea tuottaa ja/tai ymmärtää puhetta, vaikka muu kehitys on ikätasoista. Kielihäiriö ilmenee lapsilla eri tavoin. Kielihäiriöön voivat viitata seuraavat asiat:

- **Lapsen puhe on niukkaa, sanoja on vähän.**
- **Lapsi käyttää erikoisia, omia sanoja.**
- **Lapsen puhe on epäselvää.**
- **Lapsi käyttää lähinnä yksittäisiä sanoja.**
- **Sanajärjestys on virheellinen tai lauseet ovat vajaita.**
- **Puhe on kieliopillisesti virheellistä.**
- **Lapsi hakee sanoja tai hänen on vaikea nimetä asioita.**
- **Lapsi selittää laajasti, jos ei löydä oikeaa sanaa.**
- **Leikkiminen on lapselle vaikeaa.**
- **Ohjeiden ymmärtäminen on vaikeaa.**
- **Lapsen aloitteellisuus ja oman toiminnan suunnittelu on vaikeaa.**
- **Lapsi puhuu aiheen vierestä.**
- **Lapsi tuntuu reagoivan vain yhteen sanaan kysymyksessä.**
- **Lapsi kiukuttelee.**
- **Lapsi on usein yksin.**

Kuinka paljon kielihäiriötä esiintyy?

Kielihäiriötä esiintyy noin 7 prosentilla ikäluokasta. Kielihäiriö vaikuttaa noin 270 000 henkilön elämään Suomessa. Se on yleisempää pojilla kuin tytöillä. Perinnöllisillä tekijöillä on vaikutusta kielihäiriön synnyssä.

Kielihäiriöön voi liittyä liitännäisoireita

Kielihäiriöön voi myös liittyä erilaisia motorisen kehityksen, aistisäätelyn, tunne-elämän, keskittymisen tai toiminnanohjauksen pulmia. Näihin tulee kiinnittää huomiota, mutta on hyvä muistaa, etteivät vaikeatkaan liitännäisoireet saisi viedä huomiota lapsen ensisijaisesta ongelmasta eli kielihäiriöstä.

län myötä puhe yleensä vähitellen selkiytyy ja kielen hallinta arjessa kehittyy. Pitkien ja monimutkaisten lauseiden ymmärtäminen on usein kuitenkin vaikeaa. Myös omien ajatusten ilmaiseminen saattaa olla työlästä. Kouluiässä lapsella voi olla oppimisvaikeuksia. Luku- ja kirjoitustaidon oppiminen on hidasta ja vieraiden kielten oppimisessa voi olla haasteita. Lapsi saattaa tarvita erityistä tukea opintoihinsa ja aikuisen tukea ihmissuhteissa.

Kuntoutus

Varhain aloitettu tukeminen arjessa ennaltaehkäisee kielihäiriön aiheuttamia haittoja merkittävästi. Vanhempien ja lapsen tukeminen tulee aloittaa jo siinä vaiheessa, kun lapsen kielen kehityksestä herää huoli. Tukitoimet kuten kuvat, viittomat ja piirtäminen kannattaa ottaa käyttöön heti. Ne ovat aina hyödyksi lapsen kielen kehitykselle, eivätkä ne hidasta sitä.

Diagnoosin yhteydessä kielihäiriöiselle lapselle tehdään kuntoutussuunnitelma, johon kirjataan tavoitteet, toteutus ja seuranta. Terapian toteutus voi olla ohjausta vanhemmille ja/tai yksilöllistä terapiaa lapselle.

Puheterapiassa tuetaan lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymistä kokonaisvaltaisesti. Vuorovaikutusta tuetaan ottamalla käyttöön esteettömän viestinnän keinoja eli puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointikeinot, joita ovat viittomat, kuvat, piirtäminen ja tekniset apuvälineet. Olennaista on, että keinot tulevat käyttöön lapsen lähiympäristöissä, kuten kotona ja päiväkodissa.

Toimintaterapiaa suositellaan lapselle, jos hänellä todetaan hieno- tai karkeamotoriikan haasteita. Toimintaterapialla tuetaan myös toiminnanohjausta, hahmotuskykyä ja leikkitaitoja. Joskus lapsi hyötyy fysioterapiasta.

Tärkeä osa kuntoutusta on vanhempien ohjaus ja varhaiskasvatuksen tukitoimet. Pienet ryhmät varhaiskasvatuksessa ovat suositeltavia. Varhaisessa vaiheessa tulee tehdä arvio tuen tarpeesta koulussa ja mahdollisesta pidennetystä oppivelvollisuudesta.

Miltä kehityksellinen kielihäiriö voi lapsesta tuntua?

Lapsi voi kuormittua siitä, että hänellä on vaikeuksia ilmaista itseään, tulla ymmärretyksi ja ymmärtää muita. Arkeen liittyvät tilanteet voivat olla lapselle yllättäviä ja epävarmoja, jopa pelottavia. Lasta voi turhauttaa, kun hän ei tule ymmärretyksi eikä pysty ilmaisemaan itseään. Tunteiden ilmaisu, tunnistaminen ja nimeäminen voi olla vaikeaa. Lapsen turhautuminen ja kuormittuminen voivat ilmentyä käytösongelmina, vetäytyvyytenä tai levottomuutena. Tukemalla lapsen vuorovaikutusta voidaan vähentää lapsen kokemaa stressiä merkittävästi.

Kielihäiriö vaikuttaa koko perheeseen

Kielihäiriö vaikuttaa koko perheeseen. Vanhemmat voivat kokea avuttomuutta, jos heillä ei ole riittäviä keinoja tukea lasta. Arki voi olla kielihäiriön aiheuttamien haasteiden takia tavallista raskaampaa. Myös sisarukset voivat kuormittua asiasta. Kuntoutuksessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota perheen jaksamiseen ja sisäiseen vuorovaikutukseen.

Kun lapsi saa kielihäiriödiagnoosin, perhe kaipaa usein myös vertaistukea. Samassa elämäntilanteessa oleva perhe antaa voimavaroja arkeen. Mahdollisuus jakaa kokemuksia elämästä kielihäiriön kanssa, saada tukea ja vinkkejä arkeen auttaa jäsentämään paremmin omaa tilannetta.

Lisätietoa kehityksellisestä kielihäiriöstä

- Aivoliiton verkkosivut: aivoliitto.fi/kehityksellinenkielihairio ja aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus
- **Kehityksellinen kielihäiriö, Käypä hoito -suositus:** kaypahoito.fi
- **Pienen kielipolku – vinkkejä lapsen kielenkehityksen tueksi** -esite, Aivoliitto ry
- **Viittis, viittomia perheille**, Aivoliitto ry
- **Joko se puhuu?** (toim.) Timo Ahonen, Tuija Aro, Tiina Siiskonen & Ritva Ketonen. PS-kustannus 2014.
- **Sanat sekaisin? Kielelliset oppimisvaikeudet ja opetus kouluiässä.** Timo Ahonen, Tiina Siiskonen, Tuija Aro (toim.). PS-kustannus 2008.
- **Verraton**-lehti on neljä kertaa vuodessa ilmestyvä kattava lukupaketti kehityksellisestä kielihäiriöstä ja adhd:stä. Lehteä julkaisevat Aivoliitto ja ADHD-liitto. verraton-lehti.fi

Aivoliitto

Suvilinnantie 2, 20900 Turku
puh. 02 2138 200
info@aivoliitto.fi, www.aivoliitto.fi

Aivoliitto tukee

- Kommunikaatiokeskuksen palvelut
- Arjen vinkit vanhemmille
- Lasten isovanhemmille tietopäiviä
- Sopeutumisvalmennuskursseja

Valtakunnallinen Suomen Kielipolku SLI -yhdistys (www.kielipolku.info) tarjoaa vertaisryhmiä vanhemmille eri puolilla Suomea ja tämän lisäksi toimii myös paikallisia kielihäiriöyhdistyksiä.

Lue lisää Aivoliiton palveluista, toiminnasta ja vertaistuesta:

aivoliitto.fi

kommunikaatiokeskus.fi

aivoliitto.fi/vertaistuki